

SOSYOLOJİ IŞIĞI ALTINDA: HARPTEN SONRA FAŞİZM

Avrupada harbin sona erışı ile faşist devletler yere serildiler, fakat bu rejimlerin dayanağı olan büyük sermaye grupları hâlâ ayakta duruyor ve gazete havadislerine bakılırsa, dokuz canlı canavar gibi, bu harbin sonunda da kıllarına zarar gelmeden kurtulmak için şimdiden dolap çevirmeye başlamışlar. Alman ve İtalyan finans ve büyük sanayi sermayesinin âkıbeti barışın halletmesi gereken en önemli meselelerden biridir. Faşizmin kökü kazınması için bu sermaye saltanatının yıkılması elzem.

Hepsi bu kadar da değil! Garp demokrasilerinin kendilerinde de büyük sermaye temerküzü var ve bu sermaye bu memleketlerin ekonomisini -büyük mikyasta siyasetlerini de- avuçları içine almıştır. Fransız ekonomisine iki yüz, Amerikan ekonomisine altmış, İngiltere ekonomisine de yine bir avuç sermayedar aile hâkim. En mühim istihsal şubelerinde inhisarcı tröstler istedikleri gibi hüküm sürüyorlar. Küçük müstahsiller rekabet edemiyerek durmadan alta gidiyorlar. Memleketin büyük ekseriyeti şirketlerin hizmetinde aylıkla veya gündelikle çalışan müstahdemler haline gelmiş, bu insanların bütün mukadderatı küçük bir sermayedar gurubun elindedir. İktisadî hayat tepeden inme, müthiş teşkilâtlı, müstebit disiplinli bir hal almıştır, bu alanda ferdin hiçbir hürriyeti yoktur. Bu vaziyette siyasî demokrasi de mâna ve kıymetinden kaybetmiştir. Roosevelt'in dediği gibi, iş bulmak, hayatını kazanmak hürriyetine sahip olmanın insanın, rey sandığı başındaki siyasî hürriyeti büyük bir şey ifade etmez. Bırakın ki iktisadî diktatörlük bu kadar kuvvetlenince siyasî demokratik haklar da, tamamıyla değilse bile büyük mikyasta, iktisadî kudreti elinde tutanların lehine işler olur.

Böyle, ister mağlup, ister galip olsun, ileri teknikli garp sanayi memleketlerinde büyük sermaye guruplarını ve bunların teşkil ettikleri tröstleri, kartelleri, korporasyonları temizlemek, bunların kontrolleri altındaki sanayi, malî ve kredi müesseselerini ve ulaştırma vasıtalarını devletleştirmek gerekiyor: Bugün İngilteredeki seçim mücadelesinin, Fransada kurtuluştan beri devam eden huzursuzluk ve çekişmelerin, Belçikadaki kırallık meselesinin, İtalyadaki kargaşalıkların altında, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, hep bu büyük sermaye saltanatı meselesi vardır.

Harpten önce, geri teknikli ziraî memleketlerde faşizmin direği bilhassa derebeylik artığı büyük toprak mülkiyeti olmuştu; onun için bugün bu çeşit kurtarılmış memleketlerde ilk iş olarak büyük malikânelerin toprağı işliyen köylüye dağıtıldığını ve bu zamane derebeylerine bir tazminat bile verilmediğini görüyoruz. Diğer taraftan bu memleketler mevcut büyük teşekküller halinde temerküz etmiş olan sanayilerini devletleştiriyorlar. Bu memleketlerin ziraat ve sanayi alanında aldıkları bu tedbirleri sadece iç reform hareketleri olarak görmek dar bir görüş olur; bu hareketler faşizmle mücadelenin devamını, faşizmin ortadan kaldırılışını gösteriyor.

Büyük, inhisarcı sermaye temerküzüne karşı açılan mücadele cemiyetlerin iç bünyesi bakımından faşizmin kökünün kazınması demekse, dış münasebetler ba-

kımından da harplerin kaldırılmasına doğru gidiş demektir. Modern harpler, emperyalist harplerdir. Emperyalizm ise büyük malî-sınâî sermayenin temerküzünün doğurduğu bir neticedir; bu sermayenin, daha geri memleketlerin tabii kaynaklarını ve insan emeğini sömürmesi demektir; böyle sömürülen memleketler geri, fakir kalmıya ve siyâsî bakımdan sömüren sermayedar memlekete bağlı olmiya mahkûmdurlar, emperyalist memleketler arasındaki rekabetler ve ziddiyetler tarihin kaydetmediği korkunç harplere yol açıyor.

Şu halde, bugün çeşitli memleketlerde büyük-sermayenin saltanatını yıkmak için açılan mücadele dünya barışının en birinci garantisidir. Milletler arasında güvenlik teşkilâtı, muahedeler, anlaşmalar, ancak, barışı mümkün kılacak gerçek şartlar mevcut olduğu takdirde işe yarıyabilir. Emperyalizm dünyadan kalkmadıkça dünya barışı uzun zaman gerçekleşemez; emperyalizmin kalkması ise iç bünyelerde büyük-sermaye saltanatının yıkılışına bağlıdır. Büyük sermaye saltanatının yıkılışı, (bundan önceki makalemizde gördük) faşizmin kökünün kazınışı demektir. Öyle ise, burada gayet mühim sosyolojik bir neticeye geliyoruz: cemiyetlerin iç bünye durumlarıyla cemiyetler-arası, yani milletler-arası münasebetler durumu birbirine bağlıdır. Milletler arasındaki dünya nizamı, milletlerin iç bünyelerinin ne olacağı meselesinden ayrılamaz. Ancak, iç bünyelerinde insanın insanı istismar etmediği cemiyetler arasındadır ki, bir milletin diğerini istismar etmediği eşit ve âdil bir dünya nizamı kurulabilir.

Ant, Sayı 10, Ağustos 1945